

Προελληνικοί λαοί και γλώσσες

[/ Πεμπτούσια](#)

image not found or type unknown

Με τις σημερινές μας γνώσεις και τις πραγματικά αξιόλογες προόδους που έχουν επιτευχθεί τις τελευταίες δεκαετίες, έχει πλέον διαμορφωθεί ένα σημαντικό σώμα (corpus) στοιχείων και ευρημάτων, το οποίο μας επιτρέπει να σκιαγραφήσουμε σε γενικές γραμμές τις πληθυσμιακές μεταβολές του ελλαδικού χώρου και να κατέχουμε κάποιες ενδείξεις για τις γλώσσες που μιλήθηκαν στην διάρκεια της 3ης και της 2ης χιλιετίας π.Χ.

Φυσικά, είναι απόλυτα λογικό να υπάρχουν διαφορετικές απόψεις και επιστημονικές διαφωνίες σε κάποιες λεπτομέρειες και στην ερμηνεία κάποιων ευρημάτων, αλλά σε γενικές γραμμές γνωρίζουμε πλέον αρκετά στοιχεία τα οποία μας επιτρέπουν να ανασυνθέσουμε την εξέλιξη των γεγονότων και να διαθέτουμε μια έστω και αδρή εικόνα των πανάρχαιων εκείνων χρόνων.

Έτσι, τα νεώτερα ανασκαφικά δεδομένα και η συστηματική (εξαντλητική θα έλεγα) διερεύνηση του ελλαδικού χώρου σε Μεσολιθικές θέσεις από πολλούς επιστήμονες (βλ. λεπτομέρειες στο εξαιρετικό βιβλίο της Καθηγήτριας του Τμήματος Εθνομολογίας στο Πανεπιστήμιο «Παρίσι Χ» Κατρίν Περλέ: «Η πρώτη Νεολιθική στην Ελλάδα»[1]), απέδειξαν ότι:

α. Ο ελλαδικός χώρος ήταν εξαιρετικά αραιοκατοικημένος στην διάρκεια της Μεσολιθικής περιόδου (8700-7000 π.Χ.), λόγω δυσμενών κλιματικών συνθηκών που περιόρισαν δραματικά τις οικολογικές ζώνες, τις οποίες εκμεταλλεύονταν για την εξεύρεση τροφής οι ομάδες των κυνηγών-τροφοσυλλεκτών της Παλαιολιθικής.

Λόγω της μακρόχρονης διάρκειας αυτού του φαινομένου, που κράτησε από το τέλος της Ωρινάκιας (Aurignacian) πολιτιστικής φάσεως (γύρω στο 27.000 π.Χ.) μέχρι την αρχή της Νεολιθικής (7000 π.Χ.), σημειώθηκε σημαντικότερη συρρίκνωση (ορισμένοι την χαρακτηρίζουν «δημογραφική κατάρρευση») του ακμαιοτάτου πληθυσμού, που υπήρχε στον ελλαδικό χώρο κατά την Μέση Παλαιολιθική. Πρέπει μάλιστα να τονίσουμε ότι αυτές οι δυσμενείς κλιματολογικές συνθήκες παρατηρήθηκαν όχι μόνον στην Ελλάδα και τις γειτονικές της περιοχές, αλλά όπως αποδείχθηκε ήταν ένα «Παν-Μεσογειακό» φαινόμενο.

β. Θεωρείται εξαιρετικά δύσκολο, αν όχι απίθανο, οι έστω και απλές τεχνικές

γνώσεις που απαιτούνται για την άσκηση της γεωργίας και κτηνοτροφίας και η ταυτόχρονη εισαγωγή στον ελλαδικό χώρο πολυάριθμων εξημερωμένων φυτών και ζώων να πραγματοποιήθηκε χωρίς την συμμετοχή πεπειραμένων ατόμων και ομάδων, που προφανώς έφεραν τις γνώσεις αυτές από αλλού.

γ. Αποδείχθηκε λανθασμένη η παλαιότερη παρουσίαση και εκτίμηση δεδομένων με αποτέλεσμα σήμερα να απορρίπτεται η περίπτωση της εξημέρωσης των ζώων και φυτών της Νεολιθικής εποχής όχι μόνον στον ελλαδικό χώρο, αλλά και σε οποιοδήποτε άλλο μέρος της Ευρώπης (Βλ. σχετικά την λεπτομερειακή, αλλά και «αποστομωτική» μελέτη της Αμερικανίδας Παλαιοβοτανολόγου J. Hansen "Agriculture in the Prehistoric Aegean: Data versus speculation" «Η Γεωργία στο Προϊστορικό Αιγαίο: Δεδομένα εναντίον εικολογίας» American Journal of Archaeology, 92 - 1988).

Όπως λοιπόν υποδεικνύουν τα στοιχεία της έρευνας, καθώς και πρόσφατες μελέτες, φαίνεται ότι μεταναστευτικές ομάδες από την Εγγύς Ανατολή (Near East = Μ. Ασία, Μεσοποταμία, Συρία, Παλαιστίνη, Υπεριορδανία) έφθασαν στον ελλαδικό χώρο είτε για να εγκατασταθούν, είτε για να συνεχίσουν, άλλες μεν δυτικότερα (πιθανότατα μέσω Δαλματικών ακτών), προς την Ιταλική χερσόνησο και άλλες προς βορειότερες βαλκανικές περιοχές. Με ποιόν τρόπο όμως έφθασαν στον ελλαδικό χώρο αυτές οι μεταναστευτικές ομάδες; Τα στοιχεία της έρευνας μέχρι στιγμής αποκλείουν μάλλον το ενδεχόμενο η διαδρομή από την Μ. Ασία προς την Θεσσαλία και νοτιότερα να πραγματοποιήθηκε μέσω Δαρδανελίων - ανατολικής Θράκης - ανατολικής και κεντρικής Μακεδονίας. Σήμερα πάντως η πλειονότητα των ειδικών[2] δέχεται ότι η εμφάνιση του νεολιθικού τρόπου ζωής στον ελλαδικό χώρο (Θεσσαλία, ανατολική Στερεά, Πελοπόννησος) ήταν αποτέλεσμα άμεσου αποικισμού (demic diffusion) από τολμηρές ομάδες νεολιθικών θαλασσοπόρων από τις μικρασιατικές ή ακόμα και από τις συρο-παλαιστινιακές ακτές, με διαδοχικούς ενδιάμεσους νησιωτικούς σταθμούς.[3]

Βεβαίως, δεν πρέπει να αγνοηθεί και η συμμετοχή στην όλη διαδικασία «νεολιθικοποίησης» (neolithization) της χώρας, των έστω και ολιγάριθμων πληθυσμών μεσολιθικών κυνηγών-τροφοσυλλεκτών, που υπήρχαν ήδη στον ελλαδικό χώρο. Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ αυτών των δύο διαφορετικών ομάδων και η τελική συγχώνευσή τους θα έχει ως αποτέλεσμα την άνθιση του πρώτου πραγματικού Πολιτισμού (civilization) της ευρωπαϊκής ηπείρου (Πολιτισμός Σέσκλου), όπως αποδεικνύουν τα εκπληκτικά νεολιθικά ευρήματα της Θεσσαλίας, που έφερε στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη.

Η συγχώνευση λοιπόν των νεοφερμένων αποίκων με τους προϋπάρχοντες ολιγάριθμους μεσολιθικούς κατοίκους, αποτέλεσε το πρώτο ουσιαστικά

ανθρωπολογικό υπόστρωμα ενός μόνιμου πληθυσμού του ελλαδικού χώρου κατά την διάρκεια της Νεολιθικής Εποχής.

Το τέλος της Νεολιθικής και η έναρξη της Εποχής του Ορειχάλκου, στο νότιο τμήμα του Ελλαδικού χώρου και στο Αιγαίο (Κυκλάδες, Κρήτη), τοποθετούνται γύρω στο 2800 π.Χ., ενώ για τις βορειότερες περιοχές (Μακεδονία, ελληνική Θράκη, Τρωάδα) στο 3100/3000 π.Χ.

Σύμφωνα με τις σύγχρονες επιστημονικές απόψεις, δεχόμαστε ότι οι περιοχές που προαναφέραμε, κατοικούνται προς το τέλος της Νεολιθικής, κυρίως από λαούς του λεγομένου «Μεσογειακού» ανθρωπολογικού υποστρώματος, φορείς των αντίστοιχων γλωσσών, για τις οποίες διαθέτουμε μόνον κάποιες ενδείξεις. Μια από αυτές τις ενδείξεις είναι και η αναφοράς του Ηροδότου για την ύπαρξη αλλόγλωσσων πληθυσμών σε διάφορες περιοχές του ελλαδικού χώρου, όπως π.χ. στην Κρήτη.[4]

[1] Catherine Perlès: «The Early Neolithic in Greece» – Cambridge University Press, 2001.

[2] Βλ. σχετικά J. L. Davis: Review of the Aegean Prehistory I – the islands of the Aegean (A.J.A. 1992, 96 – 4), T. W. Jacobsen: Maritime mobility in the Prehistoric Aegean (XXth Meeting on Maritime Archaeology, 23 σελίδες – Ναύπλιο 1993), Colin Renfrew: Sitagroi in European Prehistory στο συλλογικό έργο C. Renfrew-M. Gibutas-E. Elster (eds.): Excavations at Sitagroi. A Prehistoric Village in Northeast Greece, Vol. I – Los Angeles, 1986, M. Wijnen: Early ceramics – local manufacture versus widespread distribution στο συλλογικό έργο J. Roodenberg (ed.): Anatolia and the Balkans, *Anatolica* 19, 1993 και πρόσφατα, το προαναφερθέν έργο της Κατρίν Περλέ: «Η πρώιμη Νεολιθική στην Ελλάδα»

[3] Βλ. Κ. Περλέ, ό.π. σελ. 60

[4] Βλ. Ἡροδότου Ἱστορίαι Α΄ 173.1 (...τὴν γὰρ Κρήτην εἶχον τὸ παλαιὸν πᾶσαν βάρβαροι...)